

ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Ванденко О.А.

старший викладач,

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ФАКТУ У ТВОРІ І. ДРЕВІЦЬ «БЕТТІНА ФОН АРНІМ»

Концепція І. Древіць складається в процесі переосмислення нею реальних – фактографічних, історичних та мемуарних – джерел. «Беттіна фон Арнім» І. Древіць – дослідження багатоаспектне. Аналіз охоплює майже всі грані художньої системи письменниці минулої доби. Кожна з них розглянута детально, і, як правило, у деяких ракурсах. Перш за все – на тлі літературних традицій, які ретельно вивчені, далі – у процесі трансформації, якої зазнала сама манера Беттіни фон Арнім. Інгеборг Древіць провела велику самостійну історичну роботу, збирила якомога багатий новий автентичний фактуальний матеріал: працювала з архівом Арнімів у Віперсдорфі, архівом Ірени Форбес-Моссе, каталогом фірми Хенріци (про це зазначено у передмові до твору). Ці праці значною мірою розширили уяву про духовний світ героїні її твору. Водночас, підкреслює літераторка, вона сперечалася своїм твором із тими, з ким була незгодна в трактуванні творчості авторки минулої доби. Ретельно, роками збирала вона факти, вивчала написане Беттіною фон Арнім. Тобто, сучасна письменниця знайшла та взяла до уваги свідoctва людей, які знали Беттіну у дитинстві та ранній юності, в молоді та зрілі роки: К. Brentano, А. Арнім, А. фон Хельвіг, Т. Бернхарді, Л. Грімм, А. Білер, Ф. Хьосслі, В. Грімм, Й.В. Гете та багато інших, з'ясувала, що саме спонукало їх написати про неї. Велика кількість цих спогадів містить факти, які без сумніву, стали складовою частиною біографії письменниці. Важливо, що спогади, які увійшли до книги, не підлягали сторонньому утручанню. І рідні, і друзі Беттіни, і багато з її знайомих не замовчували про ті особливості характеру письменниці (дитячість, балакливість, настирливість, незграбність, докучливість), які неодноразово приводили її до конфліктів з оточуючими людьми. Усі систематизовані факти (інформаційне тло) треба було осмислити та концептуально узагальнити для того, щоб скласти з них історію творчої особистості героїні, образ жінки-митця. Висловлюючи свою думку щодо авторської концепції, Ю. Оклянський вважає, що «точно відтворені документи або дійсні факти у рівній мірі з іншими несуть відбиток особистості письменника. Тільки досягається це у таких випадках не перетворенням факту або обробкою документа, а самим їх вибором і тими новими для них зв'язками, в які вони були поставлені в повісті» [4, с. 23]. Таким чином, І. Древіць володіла різноманітним матеріалом для створення

образу героїні книги. Письменниця свідомо уникає однозначності в судженнях і розглядає життя героїні таким, що відкрите для безлічі інтерпретацій.

Велика увага надається історичному і національному колориту, що підкреслюється і особливими примітками, які містять пояснення і посилання на джерела: «Так принаймні розповів про те у своїх листах з Кьонігсберга якийсь ганноверський дипломат» [2, с. 56]. Примітно, що в лоні поетичного переосмислення І. Древіц різних сфер політичного, суспільного та культурного життя Німеччини переважає набагато більше питань, ніж відповідей. Письменниця-біограф не тільки звертається до історичних даних, але й ілюструє свої роздуми фактами, почерпнутими із минулого та сучасності: «Цікавий факт: словотворчість Беттіни сьогодні інший раз виникали в текстах виконавців біт- і поп-музики. Чи свідомо автори пісень переймають її вислови або ж чинять так просто з бажання якось освіжити буденну мову, що обросла стереотипами, в межах даної книги дослідити неможливо» [2, с. 163]. Крім того, з деякими рукописними варіантами матеріалу Древіц познайомила уперше, про це письменниця повідомила у передмові до книги: «Директору Вільного німецького єпископального фонду при музеї Гете у Франкфурті і його співробітникам я приношу подяку за надання мені для роботи рукописного матеріалу, в особливості ще не опублікованого архіву Ірени Форбес-Моссе» [2, с. 18–19]. Вона вводить їх безпосередньо у текст, або цитує їх в коментарях. Збагачена цим матеріалом, книга сприймається як пам'ятка історії її побутування. Із великої кількості архівних паперів письменниця вибрала саме ті, що на її думку, найяскравіше характеризують долю героїні.

Літературознавець М. Бахтін вважає, що «біографічне життя неможливе поза епохою, що виходить за межі поодинокого життя тривалість якого представлена перш за все поколіннями» [1, с. 208]. Згідно з цим, авторка-оповідач з найбільшою повнотою передає атмосферу епохи к. XVIII – поч. XIX ст., у якій жила письменниця, навантажує роман деталями і образами. І. Древіц уводить читача в гнітючу моральну атмосферу, що панувала в Німеччині наприкінці XVIII ст. Цьому сприяли листи Беттіни, щоденникові записи, спогади її сучасників про побут перехідної доби к. XVIII – поч. XIX ст., якими перенасичений текст, виявляючи їх роль і значення у творчій історії робіт Б. фон Арнім. Завдяки цьому письменниця аналізує не тільки факти з життя своєї героїні, вона узагальнює певні риси життя людей, життя тієї епохи. І. Древіц розкриває деталі складної історичної ситуації, на тлі якої відбувається дія твору. В. Ізер вважає, що «вимисел визначається у відповідності з його застосуванням. І саме від застосування залежить, чи буде оцінка вимислу негативною або позитивною, але якою б вона не була, зрозуміло, що тут функцією і внаслідок цього формою керує намір, інтенція» [3]. Згідно з цим, там, де авторці не вистачає інформації, вона відновлює її, імпровізує: «Як раз у ті дні Беттіна відправила свого першого листа перекладачу Петефі-Кертбені. Ми можемо припускати, що вона вчинила так за намовою Варнгагена, який підтримував зв'язок з цією молодого

людиною починаючи з 1847 року» [2, с. 253] або домислює історію, висуваючи свої припущення: «Можливо, Беттіну сковувала присутність манірної Гунди. Та й сама вона, напевно, трималась натягнуто, як завжди, коли відчувала до себе неприязнь» [2, с. 115].

Ми можемо стверджувати, що книга специфічним чином перенавантажена історичними іменами (про це свідчить покажчик імен, розташований наприкінці книги, що займає вісім сторінок) і подіями, чітко зазначено місце і час дії. Усі історичні факти і особи, які у біографії згадуються, представлені у модусі достовірності. Таким чином, І. Древіц ретельно прослідкувала фактографічну основу її дитинства та юності, зрілих років, поєднуючи правду з домислом. Письменницею розкрито особисте життя героїні, світ її душі, стосунки з рідними (матір'ю, братом, сестрою, друзями). Отже, творчій манері І. Древіц властиве точне слідування факту і його мемуарна реконструкція.

Список використаних джерел:

1. Бахтин М. М. К исторической типологии романа / М. М. Бахтин // Эстетика словесного творчества / Бахтин М. М. – Москва: Искусство, 1986. – С. 199-209.
2. Древиц И. Беттина фон Арним / Ингеборг Древиц; предисл. С. Рожновского. – М.: Радуга, 1991. – 311 с.
3. Изер В. К антропологии художественной литературы. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://polit.ru/article/2009/02/27/izer/>
4. Окланский Ю. М. Биография и творчество: Портреты. Встречи. Рассказы литературоведа / Ю. М. Окланський. – М.: Сов. писатель, 1986. – 380 с.

Висицька С.М.

викладач світової літератури,

*Відокремлений підрозділ «Слов'янський технікум
Луганського національного аграрного університету»*

ЖАНРОВА ЕВОЛЮЦІЯ БІОГРАФІЧНОГО РОМАНУ В НОВІТНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Біографія – один з найдавніших літературних жанрів, що залишається полярним і в сучасній світовій літературі. Стійка популярність, читацький попит характеризують цей жанр і в англійській літературі, класичній і сучасній. Досить назвати біографічні романи Дізраелі, Дж. Еліот, Бульвер-Літтона, щоб переконатися в цьому.

За період свого існування біографічний жанр постійно змінювався, набував нових ознак. Розглянемо жанрову еволюцію біографічного роману в сучасній англійській літературі.

До недавнього часу англійський біографічний роман визначала усталена структура. Її традиційними елементами були видатна історична особистість у фокусі художнього зображення, певний відбір біографічного та історичного